

Naturskyddsföreningen i Kungälv
c/o Stig Johannesson
Munkegårdegatan 355
442 41 Kungälv
stig.johannesson@outlook.se

2021-03-30

Kungälv kommun
Samhälle och utveckling
442 81 KUNGÄLV
kommun@kungalv.se

Naturskyddsföreningen i Kungälv har tagit del av *Planprogram för Aröd* Samrådshandling Dnr KS2019/0414; 2021-02-23 samt tillhörande dokument.

Övergripande synpunkter på Planprogrammet:

"Syftet med planprogrammet är att samordna och avväga olika intressen samt ange ställningstaganden inför fortsatt utveckling av Aröd, att i samband med utbyggnation av kommunalt VA ta ställning till framtida bostadsutveckling i området. Att möjliggöra en försiktig komplettering av bostadsbebyggelse utifrån ortens karaktär och omvandla områdesplaner till detaljplaner. /.../ I enlighet med gällande översiktsplanen (ÖP2010) och kommunala mål, kan utvecklingen av området möjliggöra för fler åretruntboende och besökare samt stärka Aröds funktion som grannby till serviceorten Kode"(s 5).

I planprogrammet framhålls att Aröds karaktär som landsbygdsområde ska bibehållas med tillgång till rekreation och natur för boende och besökare samt att Aröd är en stor tillgång för det rörliga friluftslivet, både lokalt och för hela kommunen. Vi instämmer i detta men tillägger att många besökare som uppskattar Aröd även kommer från omkringliggande kommuner. I planprogrammet nämns betydelsen av att värna riksintressen och förstärka naturvärden samt tillgängliggöra dessa för allmänheten. Det handlar om bad, strandområden, utsiktsplatser men också den kvalitet som finns i Aröd med tysta områden. Landskapbilderna med kust, jordbrukslandskapet och skogen beskrivs på ett omfattande sätt där det nämns viktiga faktorer som bidrar till det stora värdet i halvön. Bondgårdar och öppen odlingsmark nämns särskilt.

Kustområdet utgör riksintresse för naturvärden. I den Naturvärdesinventering som genomfördes 2019 (2-4 juli, 10 september) har naturvärden, naturvårdsarter och värdeelement identifierats och beskrivs i kartor, text och bild. Detta material har stor betydelse för kommande detaljplanearbete men behöver kompletteras med inventeringar andra perioder under året för att täcka in ytterligare naturvärden. Strandskyddat område har inte inventerats. Strandängar är mycket rika biotoper. Detta behöver beaktas om någon form av ingrepp planeras i strandområdet, till exempel på Vadholmen.

Sammantaget anser vi att beskrivningen av planområdet tillsammans med Naturvärdesinventeringen ger en bra bild av Aröd och områdets värde för de som bor i

området och för besökare. Det värde som området bidrar med består av naturmark, kulturmark, hav och vattenområden. Det finns berg, dalgångar, stränder, betesmarker, våtmarker och skogar av olika karaktär. Det finns fåglar, djur, insekter, växter och träd som alla har etablerat sig på en viss plats där de kan överleva. Det handlar om den biologiska mångfalden och de nödvändiga ekosystemstjänsterna.

Vem värnar dem som har sin boplats i naturen? För vem finns naturen? Har naturen själv några "rättigheter"? Det är viktiga frågor att ställa sig innan ett område exploateras och ger ökad befolkning, mer trafik, buller, ökad belysning och andra konsekvenser.

I planprogrammet föreslås en prövning av 100-150 nya bostäder, kanske också avstyckningar på befintliga fastigheter (s 28). Målsättningen är att dessutom skapa förutsättningar för helårsboende genom utökade byggrätter.

Det känns angeläget att Aröd även i framtiden kommer att vara ett landsbygdsområde med en blandad bebyggelse med fritidshus, permanentboende och gårdar. Det är mycket värdefullt med kulturmiljön, åkermarkerna, betesmarkerna och djurhållningen, den mångfasetterade naturmiljön som ger boende och besökare tillfälle till olika upplevelser, tystnaden och områden utan ljusföroreningar.

1. Vårt ställningstagande

a) Vi ser positivt på följande:

att Aröd kommer att utgöra ett sammanhållet planområde med detaljplaner som reglerar var det finns möjlighet att bygga, hur omvandling från fritidshus till helårsboende skall genomföras och hur bebyggelsen skall gestaltas med hänsyn till kulturmiljö och landskapsbild

att det centrala landskapsrummet med jordbruksmarken i "Arödsdalen" skall bevaras. Det är bra och särskilt positivt att område B i figur 16, s 40 nu ingår i jordbruksmarken som ej ska bebyggas

att planprogrammet lyfter fram området karaktär och att den skall bibehållas

att det påpekas vikten av att undvika att Aröd får karaktär av stadsnära villaområde

att Aröd ska bevaras och utvecklas för det rörliga friluftslivet, på så sätt kommer Aröd att vara en stor tillgång för såväl boende kommunen som besökare från annat håll

att inga nya bostäder kan tillkomma längs kusten

b) Vi anser:

att när Kungälv bebyggs skall det ske "inifrån och ut", nära kollektivtrafik till exempel i närheten av Kode där det finns såväl tåg som buss med täta turer (jmf ÖP2010 Strukturbild s 11).

att planprogrammets förslag med 100-150 nya bostäder ger negativ påverkan på miljön ur alla aspekter. I Aröd finns idag 250 hus, förslaget innebär en ökning med 50 % vilket står i stark kontrast till planprogrammets uttalande om "en försiktig komplettering".

att en omvandling från fritidshus till året-runthus ger en tillräckligt stor ökning av boende. Hälften av husen, ca 125, är fritidshus. Om dessa omvandlas till helårsboende kan antalet invånare på sikt mer än fördubblas från dagens 360 (jmf ÖP2010, underlagsrapport Bostäder och verksamheter s 16). Detta är en tillräckligt stor ökning med tanke på områdets karaktär, smala vägar, brist på kollektivtrafik och därmed i det närmaste totalt bilberoende.

att området som kallas "Dalsberg" (s 31) skall strykas helt som tänkbart för bebyggelse. Det ligger i ett mycket uppskattat område, det enda större sammanhängande skogsområdet, och genomkorsas av stigar från olika delar av Aröd. Det utgör ett nav i området. En bebyggelse skulle totalt slå sönder upplevelsen för dem som använder området för rekreation. Att bygga inne i skogen är helt fel. Vägar måste dras in i området, hus och boende genererar ljus och ljud. Ett bostadsområde här skulle förstöra och störa ekosystemen som har diffusa gränser där habitatsstörningar kan få långtgående konsekvenser. Nämnas kan att den 4 mars meddelade EU-domstolen dom i mål om förhandsavgörande angående hur förbuden i fågel- och livsmiljödirektiven ska tolkas. I Sverige har förbuden genomförts i artskyddsförordningen som nu är under utredning (Dir. 2020:58, betänkande överlämnas 14 maj 2021). Eftersom det rör sig om de EU-regler som ligger till grund för artskyddsförordningen kan avgörandet få stor betydelse. Rättsfallet i Sverige rör skogsbruk men EU-domstolen uttalar sig generellt om artskyddet. Mark- och miljööverdomstolen har redan ändrat sin praxis, vilket skedde i ett mål om kalkbrytning på Gotland. Utöver kalktäkter kommer andra markintensiva verksamheter att påverkas såsom exploatering för bebyggelse och infrastruktur, skogsbruk, vindkraft och vattenkraft. (Källa <https://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/eu-dom-skarper-skyddet-av-arter>)

2. Några kommentarer:

a) Ljuskontamination

Förlusten av mörker är ett växande problem. När allt större områden i ett landskap har belysning en större del av dygnet påverkas arter och ekologiska processer. Ljuskontamination har negativa eller oönskade effekter på djur och växter och även för människor. Det är sedan tidigare känt att fladdermöss som behöver mörkret för att hålla sig undan rovfåglar mist sin trygghet när kyrkorna, deras bostäder, är upplysta. Nyare rön visar att ljuskontamination är negativa även för insekter, fåglar och växter. Detta behöver beaktas i gestaltningsarbetet i planprogrammet. Källa: *Biodiverse* nr 3 2020, SLU, Centrum för biologisk mångfald).

b) Förtätning

Fler boende och större byggyta på befintliga tomter utgör i sig en förtätning. Denna förtätning/ökning anser vi är tillräckligt omfattande.

c) *Biltrafik och avstånd från Aröd till Kode*

I *Planprogrammet för Aröd* föreslås en ökning av antalet bostäder med 100-150. I dag finns det 250 hus varav hälften är fritidshus. Om fritidshusen omvandlas till permanentus kan sammanlagda antalet hus uppgå till 350-400. Det kommer att innebära en mycket kraftig ökning av biltrafiken i Aröd; på Arödsvägen, Södra Arödsvägen, Norra Arödsvägen, Nedre Rådalsvägen samt vägar som an knyter till dessa. Antal körda km kommer att öka när nya bostäder tillkommer samt när fritidshus omvandlas till åretruntboende. Den sammanlagda km-sträckan ökar förstås med den sträcka varje bil kör och därför är det missvisande att det står i planprogrammet att Aröd ligger ca 5 km från Kode i när det för en ganska stor andel boende rör sig om en sträcka på 10 km. Miljöbelastning i form av utsläpp ökar i relation till antal körda km.

d) *Kollektivtrafik*

Vi anser att det inte är möjligt att bygga i Aröd utan tillgång till fungerande kollektivtrafik. Förslaget att pröva 100-150 nya bostäder utöver omvandling av fritidshus måste sättas i relation till ökade transporter till sådant som hör ihop med vardagen; arbete, samhällsservice, handel, fritidssysselsättning mm. Naturvårdsverket (PM 20180131) framhåller betydelsen av *Transportsnål bebyggelse* - människors val att resa med kollektivtrafiken liksom gång- och cykeltrafiken gynnas av en förtätad sammanhållen bebyggelsestruktur med hög befolkningstäthet, funktionsblandning och närhet till service och arbetsplatser. Utglesning av bebyggelse och verksamheter bidrar däremot till ökat biltrafikarbete och minskad konkurrenskraft för kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik (Källa: Naturvårdsverket PM 20180131).

En kraftig ökning av boende i Aröd kommer inte att bidra till måluppfyllelse när det gäller Agenda 2030 och hållbarhetsmålen. Ökad biltrafik står i motsats till "Agenda 2030 och Kungälv kommun *Bilaga till Förvaltningens verksamhetsplan 2021-2023*" där man frågar sig: Hur kan Kungälv kommun omsätta de globala, nationella och regionala ambitionerna till konkret handling och förändring i verksamheten? I Mål 9, 11 och 13 nämns utsläpp och klimatfrågan i förhållande till biltrafik och kollektivtrafik. (Källa: https://www.kungalv.se/siteassets/dokument/kommun-och-politik/arsredovisning/ks2020-1019-1-agenda-2030-och-kungalv-bilaga-till-forvaltningens-verksamhetsplan-2021-2022-20-931432_1_1.pdf)

För att det ska vara möjligt att välja kollektivtrafik i Aröd behövs många turer på lämpliga dagar och med direkt koppling till Kode. Nuvarande linjebuss har inga direkta turer till Kode som är serviceorten. Linje 309 utgår från Kungälv och går via Kareby, några få turer per dag, ännu färre på sommaren och inga turer på helger. Om det ska vara möjligt att "ändra beteende" måste det finnas realistiska valmöjligheter.

e) *Järnvägsövergången*

Vi anser att innan det är möjligt att bygga i Aröd måste järnvägsövergången i Kode vara planfri eller på annat sätt åtgärdad. Med de förslag som finns i planprogrammet kommer trafiken att öka och ytterligare belasta järnvägsövergången. Det är helt oacceptabelt ur bland annat trafiksäkerhetssynpunkt.

3. Hur kan Aröd utvecklas?

Enligt planprogrammet är utveckling kopplad till fler boende genom ökad bebyggelse i Aröd. Denna utveckling står i kontrast till flera av utvecklingsmålen så som de uttrycks i kommunens dokument om Agenda 2030

(Källa https://www.kungalv.se/siteassets/dokument/kommun-och-politik/arsredovisning/ks2020-1019-1-agenda-2030-och-kungalv-bilaga-till-forvaltningens-verksamhetsplan-2021-2022-20-931432_1_1.pdf)

Det finns andra möjligheter till utveckling som gynnar måluppfyllelse

a) Restaurera betesmarker och våtmarker

Under slutet av 2021 förväntas EU-kommissionen presentera rättsligt bindande mål om återställande av natur. Kommissionen har inlett detta arbete med att inbjuda människor att fram till 2021-04-05 ge sin syn på innebörden av restaurering av natur (för information: restore.nature.eu)

I Sverige intensifieras arbetet med Grön infrastruktur. Miljömålsrådets årsrapport som presenterades 1 mars innehåller bland annat förslag till regeringen för perioden 2021. Rådets förslag är framåtriktat. Det finns, menar vi, all anledning att redan på ett tidigt stadium i planprocessen hantera grön infrastruktur.

Att utveckla den gröna infrastrukturen i Aröd är ett av stegen för att uppnå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. I Naturvärdesinventeringen anges olika naturvärdesobjekt; nio småvatten samt områden med betesmark och biotopskydd. Det finns flera objekt som är lämpliga att restaurera.

Miljömålsrådet arbetar i sju programområden varav ett är *Insatser för grön infrastruktur*. En av de viktigaste förutsättningarna för att den biologiska mångfalden ska kunna producera ekosystemtjänster är att det finns en funktionell grön infrastruktur. Rådets förslag till regeringen 2021 innefattar 4 etappmål om grön infrastruktur: 1) hyggesfritt skogsbruk, 2) ekologisk funktionalitet i slättbygd 3) restaurerad eller återskapad grön infrastruktur i anslutning till bebyggelse, natura 2000-områden och värdetrakter 4) hur grön infrastruktur ska beaktas i beslut och planer, (planprogram nämns särskilt) som rör mark- och vattenanvändning. I etappmålen betonas betydelsen av att betesmarker, våtmarker och småbiotoper bevaras och sköts så att de bidrar till att stärka biologisk mångfald och grön infrastruktur och dessutom att de restaureras, återskapas och nyanläggs. Stärkt ekologisk funktionalitet genom fler och bättre skötta betesmarker, våtmarker och småbiotoper ökar också ekosystemens resiliens/motståndskraft i ett förändrat klimat. " I enskilda beslut och planer om mark- och vattenanvändning tas i dagsläget sällan eller aldrig hänsyn till hur olika åtgärder påverkar biologisk mångfald och eko-systemtjänster i ett landskapsperspektiv. Bristen på helhetsperspektiv och bedömningen hur det tillsynes lilla beslutet eller planen påverkar de stora sammanhangen är en viktig del till varför vi idag inte uppnår många av de landskapsanknutna miljömålen. (Källa: [Miljömålsrådets årsrapport 2021 \(pdf 1,4 MB\)](#))

Betesmarker

Det finns goda förutsättningar för naturbete i Kungälv. Som information kan nämnas det nystartade Naturbetesprojektet i Myggstaviken vid Sjöåla.

I Aröd finns områden som är väl lämpade för naturbete. Ett exempel är den norra delen av Arödsdalen där det i planprogrammet föreslås nybyggnation. Ett annat sätt att använda den tidigare betesmarken är att restaurera och återskapa den. Marken är också mycket användbar för så kallad "Tillsammansodling". Sådana projekt finns i Kungälv och andra delar av landet och är mycket uppskattade då de bidrar till såväl social samvaro som lokal livsmedelsproduktion.

Våtmarker

I Aröd finns många myrar, små dammar och mindre sjöar. Några av dessa noteras i Naturvärdesinventeringen: Ncab-2016-3, 7, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 samt 21. Ytterligare våtmarker finns, bland annat på bergshöjden i anslutning till Ncab-2016-5, väster om Arendalsvägen samt söder om den så kallade allén i en sänka på andra sidan stengärdsgården.

Det finns flera av dessa objekt som kan bli föremål för restaurering.

Följande miljömål berörs av våtmarkernas status:

- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Levande sjöar och vattendrag
- Ett rikt växt- och djurliv.
- Begränsad klimatpåverkan

(Källa: <https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vatten/Vatmark/>)

"Våtmarker ger oss många viktiga ekosystemtjänster, som klimattjänster, vattenrenande och vattenhushållande funktioner – tjänster som vi går miste om när våtmarkerna är utdikade eller påverkade på annat sätt. Många växter och djur är också beroende av våtmarker under hela eller delar av sin livscykel. Våtmarker är en av de artrikaste biotoperna vi har, med en stor mångfald av insekter, kärlväxter, mossor, groddjur och fåglar. Förlust av lämpliga våtmarkshabitat är ett av de största hoten för cirka 800 rödlistade arter".

(Källa: *Våtmarker i Risveden* Rapport från en inventering av våtmarkerna skogsområdet Risveden med avseende på utgrävningar, dikningar och andra ingrepp. Januari 2021. s 6)

Kommunen har en nyckelroll för att synliggöra och ta fram strategier för hur ekosystemtjänster ska bevaras och utvecklas. Detta kan med fördel synliggöras i planarbetet. (<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/>).

5. Förbättringar för friluftsliv, rekreation och människors hälsa.

a) Varför kommer människor till Aröd?

Aröd är ett område som människor har glädje av att besöka alla årstider. Aröd är lantligt, tyst och ostört, har sammanhängande naturområden, höjder med vid utsikt över hav och land, härliga bad, lättillgängliga promenadvägar, ett nätverk av stigar i varierad natur som ger människor många olika naturupplevelser. De kunde valt Marstrand eller annat ställe men många väljer Aröds strand som ligger avskilt från bebyggelse och trafik och "ute på landet".

Vid en exploatering med ökad bebyggelse förändras den unika karaktären i Aröd oåterkalleligt. Därför anser vi att planarbetet skall inriktas på omvandling när det gäller bebyggelse.

Att utveckla Aröd när det gäller friluftsliv ligger helt i linje med Naturvårdsverkets satsning **Friluftslivets år 2021** som har som mål att 10 procent av Sveriges befolkning ska vara ute mer under 2021 än tidigare. Friluftslivets år 2021 handlar om att lyfta friluftslivet, att få många nya människor att vara ute och att visa upp alla de värden som friluftslivet har. (Källa: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Friluftsliv/Friluftslivets-ar/>)

Naturens betydelse för folkhälsan är oomtvistad. Samtidigt är det väsentligt att människor förstår värdet av naturen och värnar den. Information om naturupplevelser och olika aktiviteter kopplade till hållbarhetsmål kan ge besökare fina upplevelser och ökad förståelse för ekologiska sammanhang.

Det uttrycks så här i den nyutgivna skriften om våtmarker i Risveden:
"För att förstå behöver vi platser som vi kan besöka och uppleva med våra egna sinnen. Vi behöver få närbild med riktig natur för att kunna rusta oss med inspiration och med genomsådande blick."
(Källa: *Våtmarker i Risveden* Rapport från en inventering av våtmarkerna skogsområdet Risveden med avseende på utgrävningar, dikningar och andra ingrepp. Januari 2021.)

b) Badplatserna

Gör det lite trevligare på Vadholmen och södra Aröds strand!

Vadholmen:

Vadholmen är en ö med landförbindelse. Den användes som betesmark fram till 1950-talet vilket bidragit till en omväxlande flora. Ön är kuperad med berg i dagen, små dalgångar med bland annat aplar, rönn, sälj, björnbär. Det finns härliga klippor, badstegar, en liten strand, en brygga samt en tillgänglighetsanpassad ramp. Några bänkar finns placerade i närheten av bryggan. Utrustningen behöver ses över och förbättras. Den nuvarande byggnaden behöver rustas upp för att tillgodose besökarens behov av och tillgång till toaletter med bättre hygienisk standard.

Att beakta

Vadholmen har en mycket fin flora. Vid ingrepp som påverkar naturen behövs en inventering. Nämnas kan Granspira *Pedicularis sylvatica* som är en rödlistad art och Jungfrulin, *Polygala Vulgaris* som har två rödlistade arter inom släktet.

Södra Aröds strand:

I dagsläget finns två hyrtoaletter så kallade Bajamajor. Det behövs toalettmöjligheter med bättre hygienisk standard. Ytterligare sittplatser och fler avfallskärl är önskvärt.

P-platser Arendalsvägen.

I planprogrammet står det att parkeringen behöver utökas. Badplatsen är som mest välbesökt under två-tre veckor på sommaren när det är riktigt soligt och varmt. Det händer

vid enstaka tillfällen att tre-fyra bilar parkerar på Arendalsvägen. Övrig tid på sommaren och andra årstider finns det plats på parkeringen.

Avslutningsvis:

Att besöka naturen i Aröd ger många upplevelser. Att stå stilla i den tysta skogen och se en räv vandra förbi, se och höra kungsfåglarna som rör sig som fjun i granarna under ständigt födosök, att smyga i mörkret och lyssna på ugglornas läte i vårnatten, att känna vinden vid havet och höra vågorna som frasar in mot stranden, att stå vid Valborgs rös och andas in den friska luften och se ut över Hakfjorden eller njuta av viddkänslan uppifrån Bergliden. Att veta något om närområdet, dess historia och natur, veta var det finns vattensalamander, blåsippan, guldlockmossa kan ge upplevelsena en särskild dimension men även utan denna kunskap är vistelsen i naturen en stark upplevelse i sig.

För Naturskyddsföreningen i Kungälv

Helene Wåhlander

Bilaga: *Stigar i Aröd*. Ligger i e-postmeddelandet som en separat fil.